

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD
BIOLÓGIA A EKOLÓGIA
povinný učebný predmet

OBCHODNÁ AKADÉMIA
štvorročné štúdium

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 30. júna 2005 pod číslom CD-2005-16228/32073-6:092 s platnosťou od 1. septembra 2005 začínajúc 1. ročníkom

Vzdelávací štandard pre predmet
BIOLÓGIA A EKOLÓGIA
(OBCHODNÁ AKADÉMIA)

Cieľom predmetu biológia – ekológia je v nadväznosti na prírodopis na základnej škole poskytnúť žiakom vedomosti a zručnosti, ktoré im umožnia správne chápať a vysvetľovať prírodné javy a procesy vo vzájomných súvislostiach. Dôraz sa kladie na rozvoj poznávacích schopností žiakov a spôsobilosť samostatne získavať a využívať informácie.

Výchovno-vyučovacie procesy smerujú k tomu, aby sa žiaci naučili chápať prírodu ako zdroj trvalo udržateľného života na Zemi a vedeli aplikovať získané vedomosti a zručnosti v reálnom svete.

Predmet plní úlohu všeobecnovzdelávacieho predmetu, ako aj úlohu prípravného predmetu pre odborné vzdelanie.

V jednotlivých tematických okruhoch vyučujúci rešpektuje primeranosť učiva, vyspelosť triedy, aplikáciu najnovších poznatkov vedy. Predmet je veľmi vhodný na výchovu ekologického povedomia občanov.

BIOLÓGIA – EKOLÓGIA

Obsah

1. Všeobecná biológia
2. Biológia človeka
3. Ekológia
4. Základy genetiky

1. Všeobecná biológia

Obsah

Charakteristika predmetu, biologické vedy, základné biologické disciplíny. Základné všeobecné znaky živých sústav. Hierarchický princíp usporiadania mnohobunkového organizmu. Typy buniek podľa štruktúry a podľa spôsobu výživy. Všeobecná štruktúra eukaryotickej bunky. Tkanivá a pletivá. Základy mikrobiológie. Mikroorganizmy v prírode a ich význam pre človeka.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- 1.1 Definovať biológiu ako vedu.
- 1.2 Poznať najdôležitejšie vedné disciplíny biológie.
- 1.3 Poznať základné všeobecné znaky živých sústav a chemické zloženie živých sústav.
- 1.4 Vysvetliť hierarchický princíp usporiadania mnohobunkového organizmu.
- 1.5 Vedieť vymenovať a stručne charakterizovať základné typy buniek podľa štruktúry i spôsobu výživy.
- 1.6 Poznať všeobecnú štruktúru eukaryotickej bunky a význam základných bunkových organel.
- 1.7 Definovať rastlinné pletivá, vymenovať základné typy pletív, poznať ich funkcie v rastline.
- 1.8 Definovať tkanivá živočíchov, vymenovať základné typy tkanív, poznať ich funkcie v organizme.
- 1.9 Definovať mikrobiológiu ako vedu, poznať základné skupiny mikroorganizmov v prírode.
- 1.10 Charakterizovať vírusy – špecifickú stavbu a spôsob života.
- 1.11 Poznať najrozšírenejšie choroby spôsobené vírusmi.
- 1.12 Charakterizovať baktérie – stavbu a spôsob života, význam (symbiotických, saprofytických i parazitických baktérií) v prírode a pre človeka.
- 1.13 Poznať najrozšírenejšie choroby spôsobené baktériami.
- 1.14 Poznať význam siníc v prírode.
- 1.15 Poznať mikroskopické huby – ich význam (symbiotických, saprofytických i parazitických húb) v prírode a pre človeka.

1.16 Poznať význam lišajníkov ako bioindikátorov čistoty ovzdušia a priekopníkov života.

2. Biológia človeka

Obsah

Človek ako otvorený systém. Orgány a orgánové sústavy so zreteľom na fyziologické procesy. Poruchy fyziologických funkcií orgánových sústav a ich dôsledky. Rozmnožovanie organizmov. Ontogenetický vývin človeka (embryonálny a postembryonálny vývin). Sexuálna náuka. Zdravý životný štýl, životospráva (hygiena – fyzická a duševná, závislosť na chemických látkach, racionálna výživa).

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- 2.1 Pochopiť pojem otvorený systém (otvorená živá sústava) v prírode na konkrétnom príklade ako je človek.
- 2.2 Vysvetliť funkcie opornej a pohybovej sústavy.
- 2.3 Poznať funkcie jednotlivých častí kostry.
- 2.4 Poznať funkčné rozdiely jednotlivých typov svalov.
- 2.5 Vysvetliť tri typy dýchania, poznať funkcie pľúcnych alveol, hemoglobínu a mitochondrií.
- 2.6 Vedieť vysvetliť význam kyslíka pre organizmus.
- 2.7 Vedieť vymenovať súčasti krvi a poznať ich základné funkcie.
- 2.8 Vysvetliť význam krvi a miazgy, význam poznania krvných skupín a Rh faktoru.
- 2.9 Vysvetliť činnosť srdca a jeho význam pre krvný obeh.
- 2.10 Poznať funkciu prúdenia krvi, poznať priemerné hodnoty krvného tlaku a tepovej frekvencie človeka.
- 2.11 Poznať funkcie tráviacej sústavy.
- 2.12 Vysvetliť význam trávenia (enzýmov) a vstrebávania, poznať najdôležitejšie časti tráviacej sústavy z hľadiska trávenia a vstrebávania.
- 2.13 Poznať funkcie pečene, objasniť pojem metabolizmus (látkový i energetický).
- 2.14 Vysvetliť význam vylučovania, poznať ďalšie orgánové sústavy, ktoré sa vylučovania zúčastňujú. Vysvetliť význam vylučovania pre homeostázu.
- 2.15 Porovnať hormonálne a nervové riadenie organizmu.

- 2.16 Poznať protistresové hormóny, pohlavné hormóny a hormóny, ktorých nedostatok spôsobuje najrozšírenejšie ochorenia človeka.
- 2.17 Vymenovať časti mozgu a konkretizovať ich funkcie.
- 2.18 Vysvetliť podstatu rozdielu medzi nepodmienenou a podmienenou reflexnou činnosťou nervovej sústavy človeka.
- 2.19 Poznať najrozšírenejšie choroby jednotlivých orgánových sústav, ich príčinu, prenos, možnosti prevencie a liečby.
- 2.20 Poznať základné spôsoby rozmnožovania organizmov v prírode. Vysvetliť rozdiel medzi pohlavnou a telovou bunkou.
- 2.21 Vysvetliť funkcie vaječníkov a semenníkov.
- 2.22 Vedieť definovať pojem embryonálny vývin, vysvetliť tento proces na príklade človeka, poznať význam placenty.
- 2.23 Vedieť vymenovať a stručne charakterizovať obdobia života človeka s dôrazom na obdobie puberty.
- 2.24 Poznať základné pojmy z oblasti sexuálnej výchovy, poznať metódy antikoncepcie.
- 2.25 Poznať najrozšírenejšie pohlavné choroby, spôsoby ich prenosu a možnosti prevencie.
- 2.26 Vedieť vysvetliť pojem zdravý životný štýl a jeho význam.
- 2.27 Vysvetliť a konkretizovať pojmy fyzická a duševná hygiena.
- 2.28 Poznať rôzne typy závislosti na chemických látkach, vedieť vysvetliť ich škodlivosť pre zdravie človeka, možnosti prevencie a liečby. (alkoholizmus, tabakizmus, kofeinizmus, užívanie drog, liekov),
- 2.29 Vedieť vysvetliť pojem racionálna výživa. Poznať význam základných zložiek potravy.
- 2.30 Poznať dôsledky nesprávnych stravovacích návykov.

3. Ekológia

Obsah

Ekológia ako vedná disciplína. Organizmus a prostredie. Abiotické podmienky prostredia so zreteľom na ich význam pre organizmy. Príčiny znečistenia prírody a možnosti predchádzania proti nim. Biotické podmienky prostredia. Ekosystém a jeho rovnováha.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- 3.1 Definovať ekológiu ako vedu..
- 3.2 Vedieť charakterizovať abiotické zložky prostredia (slnečné žiarenie, atmosféra, voda, litosféra, pedosféra) a ich úlohu v živote organizmov.
- 3.3 Poznať príčiny znečistenia atmosféry a ich dôsledky na človeka a ostatné organizmy.
- 3.4 Poznať príčiny znečistenia vody a ich dôsledky na človeka a ostatné organizmy.
- 3.5 Poznať príčiny znečistenia pôdy a ich dôsledky na človeka a ostatné organizmy.
- 3.6 Poznať možnosti predchádzania znečisťovaniu.
- 3.7 Vedieť charakterizovať biotické zložky prostredia (populácia, spoločenstvo).
- 3.8 Vysvetliť na konkrétnych príkladoch vzťahy medzi populáciami.
- 3.9 Vysvetliť vzťahy a postavenie druhov v spoločenstve.
- 3.10 Definovať ekosystém, poznať jeho stavbu a funkciu.
- 3.11 Charakterizovať typy potravinových reťazcov.
- 3.12 Poznať negatívne dôsledky narušenia prirodzenej rovnováhy ekosystému, najmä v súvislosti s ohrozením živých organizmov.

4. Základy genetiky

Obsah

Nukleové kyseliny, chemické zloženie a význam. Základné genetické pojmy – gén, genotyp, znak, fenotyp, alela, genetický kód. Charakteristika chromozómového vybavenia eukaryotického organizmu. Základy princípov delenia niektorých ľudských znakov a chorôb.

Požiadavky na vedomosti a zručnosti

- 4.1 Vysvetliť základné rozdiely medzi DNA a RNA.
- 4.2 Poznať význam DNA a RNA v bunke i organizme.
- 4.3 Definovať pojem gén a genotyp.
- 4.4 Definovať pojem znak a fenotyp.
- 4.5 Definovať pojem alela.

- 4.6 Vysvetliť pojem genetický kód.
  - 4.7 Poznať počet chromozómov v telovej a pohlavnej bunke eukaryotického organizmu, vysvetliť príčinu polovičného počtu chromozómov v pohlavnej bunke.
  - 4.8 Vysvetliť funkciu a počet pohlavných chromozómov.
  - 4.9 Vysvetliť princípy dedenia niektorých ľudských znakov a chorôb na konkrétnych príkladoch (farba očí, krvné skupiny, hemofília a daltonizmus).
-